

CLASSIFIED

# Ru zie

WIE  
KRIJGT  
WAT?

om de erfenis

Alsof een sterfgeval in de familie niet verdrietig genoeg is, kan de afwikkeling van een erfenis ook tot hoog oplopende emoties en zelfs familieruzies leiden. Drie experts op het gebied van erfrecht vertellen over een kwestie die hen is bijgebleven.

## ‘De dochter hield stil dat haar moeder was overleden’



**INEKE MEUWESE** is notaris bij Notaris-kantoor Familierecht Meuwese.

**INEKE:** “Er bestaat weleens onduidelijkheid over het onterven van je kind: kan dat nou wel of niet? Het antwoord: ja, dat kan. Maar een onderfd kind kan tot vijf jaar na je overlijden een deel van de erfenis opeisen, de zogenoemde legitieme portie. Laat het kind later pas iets van zich horen, al is het maar vijf jaar en één dag, dan heeft het nergens recht op. Die wet speelde een belangrijke rol in een tot de verbeelding sprekende zaak uit mijn praktijk. Een moeder van twee volwassen kinderen was overleden. Ze had in haar testament haar dochter tot enige erfgenaam benoemd. Haar zoon, die haar veel leed had berokkend en met wie ze al jaren geen contact meer had, had ze zelfs onderfd. De dochter wist: als mijn broer binnen vijf jaar gaat piepen, moet ik een deel van de erfenis – een kwart miljoen euro, in dit geval – aan hem afstaan. Als ik nou stilhoud dat onze moeder is overleden, gaan die jaren wellicht ongemerkt voorbij, dacht ze. Misschien vanwege het geld, misschien omdat het de wens

van haar moeder was dat haar broer niks kreeg. Ze wist dat hun verhouding was vertroebeld en dat er geen contact meer was. De dochter meldde het overlijden van haar moeder bij de instanties, maar plaatste geen rouwadvertentie in de krant en hield een besloten begrafenis, waarbij zij een van de weinige aanwezigen was. Ook ging ze elke avond naar het huis van haar moeder om de gordijnen dicht en de lichten aan te doen, zodat het er bewoond uitzag. Af en toe stuurde ze zelfs een tuinman langs, dus ook de tuin lag er netjes en verzorgd bij. Zo hoopte ze dat de vijf jaar voorbij zouden gaan zonder dat haar broer iets zou merken. Maar al haar inspanningen om haar moeders dood onder de pet te houden, liepen op niks uit. Na vierenhalf jaar besloot de broer namelijk toch eens bij een notaris te informeren of zijn moeder eigenlijk nog leefde. Die vertelde hem het nieuws, en zo ging het balletje rollen. De broer eiste zijn deel van de erfenis op, die zijn zus hem moest betalen. Tussen hen is het niet meer goed gekomen.”

HOE HAD DIT  
VOORKOMEN  
KUNNEN  
WORDEN?

### LEG VAST WAT EEN ONTERFD KIND (NIET) KRIJGT

**INEKE:** “Ook al onderf je een kind, je staat niet boven de wet: ieder kind heeft recht op een deel van de erfenis, hoe de relatie met hun ouders ook is. De wet zegt alleen dat je binnen vijf jaar aanspraak op die legitieme portie moet maken. En meestal is die pas opeisbaar als de langstlevende ouder is overleden. Ik hoor best vaak dat ouders en kinderen gebrouilleerd raken,

bijvoorbeeld vanwege echtscheiding en hertrouwen van een ouder, de partnerkeuze van een kind of drank- en drugsgebruik. Sommige ouders leggen in hun testament vast dat een onderfd kind evengoed een bepaald bedrag moet krijgen, al dan niet minder dan de andere kinderen. Anderen doen er alles aan om dat kind zo min mogelijk te geven. Je kunt zelfs in je testament laten opnemen dat een onderfd kind iets krijgt waar hij of zij helemaal niet blij mee is, zoals een postzegelverzameling die wel iets waard is. Maar dat gebeurt in de praktijk weinig. Vind je dat een onderfd kind moet krijgen waar hij wettelijk recht op heeft, of wil je onder geen beding dat hij iets erft – tenzij hij of zij binnen vijf jaar zelf in actie komt? Zet het in je testament. En noem de kinderen bij naam en toenaam. Soms wordt alleen over ‘de kinderen’ gesproken en duiken na het overlijden van een vader ineens kinderen op die hij heeft verwekt bij andere vrouwen. Hoe ingewikkelder familieverhoudingen zijn, hoe belangrijker een helder testament is. Zie het als een verzekering die ervoor zorgt dat je nabestaanden het na je dood zo makkelijk mogelijk krijgen.”

## EEN KIJKJE IN

# de notarispraktijk



**LUCIENNE VAN DER GELD** is directeur van het Landelijke Netwerk Notarissen en docent notarieel recht.

### Waar ontstaan ruzies bij erfenissen vaak door?

“Mensen denken vaak: als het om veel geld gaat, is er veel ruzie. Maar het gaat vaak om principekwetsies of familieverhoudingen. Broers en zussen krijgen bijvoorbeeld ruzie om de erfenis als een ouder wegvalt omdat de lijm in het gezin daarmee verdwijnt. Ineens komen dan gebeurtenissen uit het verleden naar boven, wordt de familiedynamiek op scherp gezet of verslechtert onderling contact.”

### Hoe kun je ruzie voorkomen?

“Loopt het spaak bij het afwikkelen van de erfenis? Duik dan niet meteen de loopgraven in, maar betrek er iemand bij die onpartijdig is. Als je in de rouw bent, is het misschien al moeilijk om er zakelijk in te staan. Al helemaal als het contact met bijvoorbeeld een broer

of zus om wat voor reden dan ook niet goed verloopt. Gun jezelf, en de ander, een goed gesprek met bijvoorbeeld een notaris of mediator. Ja, dat kost geld en tijd, maar daardoor is de kans op een prettige afwikkeling en een goede uitkomst wel groter.”

### Komt ruzie om een erfenis ooit weer goed?

“Als notaris probeer je conflicten op te ruimen en de gang naar de rechter te voorkomen. Procederen tegen je eigen familie betekent vaak definitief een deur dichtgooien, want uit een rechtszaak komen een winnaar en een verliezer. Soms is een ruzie niet meer te redden, maar in sommige situaties lukt het mensen oud zeer te laten uitpraten of elkaar iets te gunnen, en komen ze er goed uit.”

**CONFIDENTIAL**

# ‘Ze kregen zwart op wit dat het dressoir geen waarde had’



**LINDA DE KLEUVER** is erfrechtjurist bij Mooi Nalaten.

**LINDA:** “Als er ruzie ontstaat bij een erfenis, komt dat vaak doordat de communicatie vastloopt. In hun boosheid, argwaan of verdriet gooien mensen van alles op tafel. Bovendien is het geen dagelijkse kost: mensen krijgen ineens te maken met juridische termen en weten niet wat ze moeten doen. Daardoor gaat het mis. Dat zag ik vaak toen ik in het notariaat werkte, en ook nu ik nabestaanden adviseer bij de afwikkeling van een nalatenschap. Zo vroeg een vrouw me eens om advies nadat haar partner was overleden. Ze waren twintig jaar samen geweest en dachten dat ze alles goed hadden geregeld, ze hadden een samenlevingscontract en testamenten. Maar de man had twee kinderen uit een eerder huwelijk die op oorlogspad waren. De man had het gezin verlaten toen de kinderen nog klein waren, wat zij als zeer traumatisch hadden ervaren. Daarom hadden ze geen contact met hun vader. Hij had zijn kinderen zelfs ontferd. Daar kwamen ze pas achter toen hun vader stierf, want een testament mag niet eerder dan bij overlijden geopend worden. Volgens de kinderen had vader geprobeerd het contact te herstellen, maar had zijn partner dat tegengehouden. Wat daarvan waar is, doet er voor mij niet toe. Ik bewaar afstand, kijk naar juridische regels en afspraken en ga in overleg met alle partijen. De kinderen hadden direct een advocaat in de arm genomen, een rigoureuze maatregel. Als ontferd kind heb je recht op een deel van de erfenis, de legitieme portie, al kan in een testament ook een bepaling worden opgenomen dat deze niet-oepsbaar is. Maar de kinderen wilden meer dan alleen geld. Ze eisten ook een deel van de inboedel, zoals een dressoir – en daar hebben ontferde kinderen geen recht op. Ze waren boos: waarom had de taxateur dat dressoir niet meegenomen in de waardebepaling van de inboedel? De reden was dat het niets waard was, maar de kinderen wilden per se dat het getaxeerd werd. Zo kregen ze uiteindelijk zwart op wit dat het dressoir geen waarde had. De emoties liepen hoog op, maar het ging natuurlijk niet om dat kastje. Ik denk dat er onverwerkt verdriet naar boven kwam: misschien hadden die kinderen wel een vader willen hebben. De claim op het dressoir was een manier om dat te uiten. Het inschakelen van een advocaat haalde niets uit: in een slotakte werd de niet-oepsbaarheid van de legitieme portie vastgelegd.”

HOE HAD DIT  
VOORKOMEN  
KUNNEN  
WORDEN?

## SCHAKEL TIJDIG HULP IN

**LINDA:** “Deze ruzie had volgens mij niet voorkomen kunnen worden. De kinderen waren uit op oorlog. Maar de vrouw had zichzelf wel slapeloze nachten kunnen besparen door eerder hulp in te schakelen. Bij het afwikkelen van een nalatenschap komt veel kijken. Je moet bijvoorbeeld juridische documenten als een samenlevingscontract en testament kunnen lezen en begrijpen en de rechten en plichten van een executeur, erfgenamen en legitiemarissen kennen. Complexe zaken, waar weinig mensen kaas van hebben gegeten. Tijdig hulp vragen aan een erfrecht-specialist kan veel ellende voorkomen. Ik hoor soms dat mensen die jarenlang bij elkaar over de vloer kwamen elkaar na de afwikkeling van een erfenis nooit meer willen zien. Dat is het niet waard.”

HOE HAD DIT  
VOORKOMEN  
KUNNEN  
WORDEN?

# De vrouw had geen idee waar ze de stiefkinderen van moest betalen'



**MAARTJE  
NONHEBEL**  
is notaris bij  
Notariaat  
Nonhebel.

**MAARTJE:** "Een vrouw was getrouwd met een man die na de dood van zijn eerste echtgenote – tien jaar eerder – was achtergebleven met twee kinderen. Ze kochten een huis en investeerden al hun spaargeld daarin. Toen overleed de man en stonden zijn kinderen ineens bij haar op de stoep. Ze eisten hun deel van de erfenis op: hun erfdeel in de nalatenschap van hun moeder. In zowel het eerste als tweede huwelijk van de man waren namelijk geen testamenten opgesteld. En als je niks vastlegt, geldt de wettelijke verdeling. Die bepaalt dat de echtgenoot van de overledene en de kinderen in gelijke delen erfgenaam zijn. Alle bezittingen gaan daarbij direct naar de echtgenoot van de overledene. Het erfdeel van de kinderen wordt omgezet in een niet-opeisbare vordering, in geld. Daar kunnen ze aanspraak op maken als de langstlevende ouder overlijdt. Dat was nu gebeurd – en het geld moet direct worden uitgekeerd.

Maar ja, op welk bedrag hadden de stiefkinderen precies recht? Dat stond niet vast en was moeilijk te achterhalen. Zo had de man na het overlijden van zijn vrouw geen aangifte voor erfbelasting gedaan, dus de waarde van de erfenis was nooit bepaald. Ook was de WOZ-waarde van het huis waar de man met zijn eerste vrouw had gewoond lastig te achterhalen. In de tijd dat ze het kochten, bestond die namelijk nog niet. Nog een probleem: de vrouw had geen idee waar ze de stiefkinderen van moest betalen. Al haar vermogen zat in het nieuwe huis. Een nare situatie, ook omdat er ruzie ontstond. De relatie tussen ouders en stiefkinderen kan sowieso heel moeizaam worden als de verbindende schakel wegvalt. En nu kwamen ze ook nog eens tegenover elkaar te staan. Ik weet uit de praktijk: als de stiefkinderen niet meebuigen, kan dat betekenen dat je je huis moet verkopen om ze hun erfdeel te kunnen betalen. Zo ver kwam het in dit geval niet. Het bedrag werd uiteindelijk bepaald door te berekenen wat de verkoop van het huis in de jaren negentig opgeleverd moet hebben en de vrouw sloot een hypotheek op haar huis af om de stiefkinderen hun erfdeel uit te keren."

## HOUD GELD ACHTER DE HAND

**MAARTJE:** "Mensen die langskomen om de afwikkeling van een nalatenschap te regelen, druk ik altijd op het hart: leg in een akte vast welk bedrag de kinderen krijgen. En heb je kinderen uit een eerdere relatie, zorg er dan voor dat dat geld direct beschikbaar is. Sluit er bijvoorbeeld een levensverzekering voor af of keer het tussentijds al uit, als dat lukt. Steek in elk geval niet al je geld in een hypotheek met je nieuwe partner. Ga ook naar een notaris als je partner is overleden. Als de man uit de casus waarover ik vertelde na het overlijden van zijn eerste vrouw naar een notaris was gegaan, had veel ellende voorkomen kunnen worden. Dan was de hoogte van de vorderingen bekend en had hij tussentijds al kunnen uitkeren. Ook belangrijk: maak testamenten met een nieuwe partner en bespreek of er vorderingen zijn uit de nalatenschap van een overleden echtgenoot. Goed om te weten: als stiefouder kun je de nalatenschap van je partner beneficiair accepteren. Dan ben je niet met je eigen vermogen aansprakelijk voor het betalen van schulden."